

Božična priloga

„Slov. Gospodarju“.

Dr. F. Sušnik:

Božična pravljica.

Odvečerjali so, Janez se je ravno muzal od mize v stari kot, da bo laže dremal med rožnim vencem. Mala Tončka je užigala svečke pri jasliah, oče pa so snemali mlek in se odmikali, da pobrišejo mati mizo.

Potem so molili.

Ko so oče začeli ravno svoj enakomerni: »ki si ga Devica veselo rodila«, tedaj je drobno pocinkalo na vrata. Mati so hoteli vstati, pa so se že odprta.

O, pa ni vstopil deček v lepi beli rdečkasti halji in s solncem krog glave: čisto preprost deček v tanki obleki in ves prezebel je bil, le obrazček je bil tako ljubeč.

Oče so malo pogledali in se začudili, potem pa hiteli dalje; Janez v svojem kotu je bil že tih, Tončka se je rado tedno ozirala, mati pa so prišli k dečku in mu nekaj šepetali ter ga peljali k peči.

Samo smehljaj se je, da je postalo mali Tončki prijetno toplo.

Oče so bili že pri koncu, sunili so Janeza ter se potrti.

»Kdo pa je?«

»Kdo pa si?« sta hitela oče in mati.

Deček se je samo smehljaj in grel premle ročka.

»Jaz ga ne poznam«, je rekla mati.

»Bogve, odkod se je pritepel.«

»Tak povej no, čigav da si!«

Deček se je neskončno milo smehljaj.

»Pusti ga!«

Oče so vzeli časopis, da preštudirajo politiko, mati so pomivali, Janez si je natlačil čedro ter vzel Mohorjev čoludar, da prešteje nedelje.

Drobna Tončka se je boječe sukala okoli dečka, nadevaje pa se je le okorajžila in mu tiho govorila:

»Ali te zebe?«

»Glej naše jaslince! Ali jih ti nimaš?«

Naslonila se je k njemu in mu pravila svoje mlado srce. Tiho sta čepela pri peči in sklanjala svoji glavici drugo k drugi.

Tedaj je prikravala stara Jera, praznje oblečena in ugašeno tresko v roki.

»Dober večer vam Bog daj!«

»Dober večer! Ali že tako zgodaj k polnočni?«

Jera se je otepala in si hukala v prste.

»Koga pa imate tu?«

»Kaj noče povedati.«

»Mati«, je skočila Tončka, »meni je povedal Božiček!«

»Kaj?« je zategnila Jera, ki so ji pravili, da je tretji lantski kaplan.

»Kaj?« je še enkrat hotela.

Tončki je zaternela vsa radost.

»Z Bogom si ne delaj norcev, ti pritepenec!«

Tako je povedala stroga Jera in zapretila dečku. — Tončki je bilo težko, deček pa se je ljubeznivo smehljaj.

»Sej je«, je trkala Tončka.

Jera se je vsedlo za mizo.

»Mica, ali že veš, da je Bisternik tožil ono-le?«

»Je-jaj!«

»Najprej se ji je z ženinom pokavalo, zdaj ho pa še plačala.«

Mica je brisala skledo in obraz ji je žarel.

»Previsoko je letela.«

»Ja—ja«, je zapela Jera.

»Mati«, je spet prišla Tončka. »Pri gospodu je tudi bil.«

»Kdo?« se je obrnila Mica.

»Om—m«, je z bledico pokazala dečka.

»Pri gospodu«, se je prekinila Jera.

»Kuharico so mu čaja dali«, je vedela Tončka. »In tu na Lešah je bil.«

»O, seveda, tam tisto knapovje!« je zaničevala Jera.

»Pa Rožmanova Lojza se je nocoj jokala in pri nji je bil in ji solze brisal.«

Jera se je zakrohotala, še Janez je posluhnul.

»Ta Rožmanova, ima se jokati zakaj.«

»Vsej ne bo več nosila glave tako pokonci.«

»Ji bom dala že še pod nos.«

»Prav ji je!«

»Kdo pa je ta fantič?« se je spomnil oče in odložil politiko.

Vsi so se ugledali v dečka; deček pa je stopil po sobi in z neskončno milo gledal v Tončko. In se so strmeli vsi v dečka, ki je nosil zarjo na čelu in solca v očih; niso vedeli, kdaj je zaprl vrata in ko so se vzdramili, ga ni bilo več.

»No —«, je začel oče.

»No —«, je mislila Jera.

Janez je vstal, mati je skedala roki, Tončki pa so prišle solze. — — —

Januš Golob:

Svetonočni pogovori in njih posledica.

Pi stričevih.

Za božične praznike 1. 1918 je zbolel naš g. dekan. Naprosil je mene, da bi opravil mesto njega na božični praznik pozno sv. opravilo.

Na dan pred Božičem proti večeru sem stopal mimo stričevih. Teta me je zagledala skozi okno, me povabila v hišo ter prosila, naj ostanem pri njih na sv. noč, ker imam čas in jim bom kratil večer s pripovedovanjem vojnih doživljajev. Ubogal sem ter ostal.

Po kratkem prigrizku je prinesla teta stare, iz lesa izrezljane jaslince in jih ometala, ker so bile močno zaprašene. Stric je privlekel iz lope v sobo smrečja, nabijal sveče vejice po stenah kota, kamor je priredila teta osnažene jaslince. Za zelenjem in jaslincami so prišli na vrsto papirnati venc, cvetlice, jabolka in orehi. Da bi viseli vsi ti okraski na smrekovih vejicah na obe strani enako, je sedel stric na peč in poveleval od tamkaj tati:

»Mica, ta venec sem bolj, ono rožo tja bolj, jabolko spusti bolj na dolgo, oreh je preveč na desno.«

Cez dobro uro so bile jaslince okrašene s kmetskimi kinčem, stric je pljunil zadovoljno s peči po tleh, si prižgal čuka in opomnil teto, naj pripravi na mizo kruha in piščice, ker bodo prišli vsak čas sosede na običajni svetonočni razgovor.

Krog 7. ure zvečer se je začela polniti izba. Prihajali so sosedi, stari in mlajši, ki so se vrnili pred kratkem iz vojne. Akoravno so že hodili leta in leta k stričevim na sv. večer, so hvalili in občudovali tudi letos jaslince, ki so tako lepe in okrašene bogato, kakor pri nobenem drugem gruntarju v fari.

Po pohvali jaslinc je zakrožila med zbranimi kupica, sosede so sedli za mizo, začeli kaditi in politizirati. Ko so enkrat opravljena politična razpravljanja, so se lotili možakarji doživljajev s strahovi.

Pomenki o strahovih.

Ko je udarila strica izza mize na peč v uho beseda: strah, se je spustil s peči, vtaknil v žep čuka in sedel za mizo. Strica ni zanimala prav nič takratna prevratna politika, najhujše so mu — e povesti o srečanju s strahovi. Te strašne kvante, katere je čul iz drugih ust, je pretvarjal po svoje in kramljal z njimi pri sosedah, ter sorodnikih ob priliki furežev.

Razgovor o strahovih je otvoril tudi to noč stric s par dogodbinami iz lastnega življenja, ki so bile poslušalcem očividno že davno znane. Stari sosed Martjak je bil mnenja, naj bi povedal kako o strahovih jaz, ki sem duhovnega stanu in sem bil dolgo na vojski. Izgovaral sem se, da mi ne pade nič na um kaj posebnega, ampak mi je znano iz lastnega doživljanja pred vojno samo ena. Moral sem z njo na dan in začel:

Kaplan sem še bil na Remšniku. Z župnikom sva večerjela v zimskem času v kuhinji. Po mojem povratku iz Maribora sva sedela sneženega zimskega večera v kuhinji, krog naju dva psa, v zapečku: kuharica, hlapec in dekla. Naenkrat je počilo nekaj, kakor bi kdo ustrelil, luč je ugasnila, psa sta zalajala ter se spustila proti vratom. Naz vse je preletel strah, užgali smo luč, ki je zopet gorela. . . . Nikdo ni znal za vzrok, kaj je počilo in zakaj je ugasnila luč.

Drugo jutro po tem dogodku je močno razbijalo po vežinih vratih. Razbijanje je vzbudilo mene in župnika. Oba sva bila prepričana, da kliče mežnar na spoved in mu se bodo odprle ženske. Udrihanje po vratih je nehalo, ženske niso šle odpirat, ker niso slišale prav nič, akoravno so že lučile v kuhinji koruzo, iz stolpa se je oglasil mrtvaški zvonček. V zakrstiti je povedal nama z župnikom mežnar, da je umrl ob pol šesti uri zjutraj naš dobi sosed — stari Harlak.

Vsi so pritrdjevali povesti mojega doživljanja, le Jakopičev Antonič, ki je bil dolgo časa na fronti, je pljunil zaničljivo po tleh s pripombo:

»Kaj boš lagal, jaz sem videl in čkusil v vojski stotvežentkrat več strašnega nego vi vsi skupaj, a s strahovi se nisem arečal, ker jih ni!«

Teta je karala Antoniča, naj ne bo tako neveren, naj si zopet opomore za vero v verne duše, katero je zapravlil v vojski.

Antonič se je še naprej zaklinjal, da je strah na sredi votel krog in krog ga pa nič ni in me pozval, naj povem še kako strašno iz vojske, če jo vem.

Izvan od bivšega korporala, sem povedal še tole:

Ko so me prečenili, da sem invalid, ki ni za fronto, sem služboval par mesecev v Gradcu. Iz Gradca sem se vozil okrog po mestih Stajerske, kjer so bili nastanjeni vojaki in sem tem maševal, pridigoval in jih spovedoval. Prišel sem tudi v Gratwein blizu Gradca. Tamka je opravljel tedaj župnijsko nad 70 let stari cistercijski pater Henrik. Mož je bil visoko naobražen, v mlajših letih vzgojitelj umor enega avstrijskega prestolonaslednika Ferdinanda, a na starost si je želel miru in se dal nastavit za župnega upravitelja v Gratweinu.

Ko sva sedela s tem starim gospodom zimskega večera po večerji za mizo ter pušila, me je vprašal:

»Vi, ali verjamete v špiritizmus (klicanje duhov)?«

Odgovoril sem, da sem slišal ter čital o tem, sam pa nisem nikdar poskušil, torej tudi nimam prav nobene vere v te coprnice.

Gospod me je pogledal po strani med prezirljivim posmehom, stisnil svinčnik v roko in nekaj čorgal križkraj po papirju. Naenkrat mu je padel z roke svinčnik, porinil je papir pred mene in rekel:

»Čitajte!«

Začuden sem gledal, ko sem bral:

»Henrik, poženi duhovna iz farovža, ker je prikriti špijon!«

Starček se mi je spet posmehnil, me potrepal po ramu in mi razlagal celo zadevo, češ, jaz sem sedaj, ko mi je drčala roka po papirju, špiritiziral. Danes ni moj dan, me ne ubogajo duhovi, radi tega mi je tudi narekoval v roko in prste nek zli duh zgorajne besede.

Spoštovani mož je nadaljeval pouk o klicanju duhov in mi zaupal tole:

»Ko sem prišel pred leti v Gratwein, je špiritiziralo tukaj vse. Ljudje so se ukvarjali s špiritizmom po celodneve ter noči. Vsak je skušal zvedeti potom špiritizma, kaj misli o njem na skrivnem njegov sosed, sorodnik in prijatelj. Gratweinčani so živeli tedaj med seboj v najhujših sporih ter sovraštvih, ki so se razvila iz tega prokletega špiritiziranja. Moral sem nastopiti z vso silo na prižnici in v spovednici, da sem prepričal ljudi o kvarljivosti in goljufiji špiritizma, ki je poguba za človeško družbo. Jaz tedaj še nisem verjel v klicanje duhov. Neko nedeljo po pridigi mi je prinesel priprosti kmet malo mizico na treh nogah in me prosil:

»Gospod župnik, shranite Vi in skrijte nekam tega tronožnega vraga, ki mi je priskakljal nocoj na posteljo pod odejo. Moja stara tišči cele večere prste na mizico in jo izprašuje: Kje sem bil, kod sem hodil, s kom sem govoril?«

Vzel sem mizico in kmet je odšel. Začel sem se zanimati za to napravo in sem držal tudi jaz prste na mizico. Gotovo sem se ukvarjal s polaganjem prstov v raznih legah na leseno ploščo dobrih 14 dni. Sele potem času se je začela gibati ter premikati mizica in jaz sem se izvežbal do danes tolikanj v špiritiziranju, da lahko celo pismenim potom izprašujem duhove razne tajnosti. Pokazal vam bi danes še marsikatero skrivnost, a ne morem, ker ni moj dan. Poklical bom mojo kuharico, ta je ena najbolj izurjenih špiritistkinj.

Prišla je v sobo gotovo močno nad 70 let stara babura in sedla za dolgo ter široko hrastovo mizo, za katero sva sedela midva.

Ženska je zasadila svoj čarovniški pogled v mene in me vprašala:

»Na kaj želite, da Vam odgovorim?«

Stavil sem ji razna vprašanja iz lastne preteklosti. Pri vsakem vprašanju sem dobil resničen, na papir napisan odgovor. Bable me ni videlo do tedaj in tudi jaz nje ne. Gledal sem začuden v ta meni nerazumljivi žensko-babilonski stolp in g. pater je menil:

»Sedaj verjamete v klicanje duhov?«

Sem skomiznil z ramami in zmajal z glavo. Moja neverjetnost je dražila starega, radi tega je odločil kratko:

»Vprašajte, ako nas pride lahko obiskat nocoj kateri iz onega sveta?«

Na to vprašanje sem čital odgovor:

»Pride ob 10. uri Franjo Pratter, umrl dne 12. februarja 1865.«

Ko sem čital te besede, mi je postalo tesno pri srcu, gospod je opazil mojo z vso silo zadrževano plahost, zasukal pogovor na vsakdanje reči in me silil h kaenju. Otresel sem se že precej neprijetnih utisov špiritiziranja, pa je pogledal pater na uro in rekel:

»Aha, sedaj je ravno deset!«

O križ božji, kako je nato nekaj streslo mizo, zaropotalo in težka hrastova miza se je pomikala proti meni med ropotom vedno bliže in bliže. . . . Vem, da so mi zaštrleli po koncu vsi lasje, zavpil sem v nepopisnem strahu, zbral vse še preostale moči, se pognal preko mize proti vratom, skozi duri v mojo sobo kar naravnost pod odejo. Spal nisem celo noč. G. upravitelj me je še vprašal drugo jutro pri odhodu:

»A, sedaj najbrž verjamete ne samo v duhove, ampak tudi v strahove.«

Pokimal sem, podal mu roko, v Gratwein me ni bilo nikoli več!

Tako se je glasil moj drugi doživljaj z duhovi in strahovi.

Antonič je zopet pljunil in se obregnil:

»Kaj vruga boš lagal, ko si si zmisliš zgodbo, ali jo pa kje čital!«

Trdoverno teta je postala pri moji povesti tako strah, da je šla v šibic molit za verno dušo.

K besedi se je glasil stric in nam povedal storjo u Rozinem kolovratu.

Kolovrat.

Vsi ste poznali, je začel stric, našo staro Rozo. Služila je pri naši hiši blizu 45 let ter umrla lansko leto. Pridna je bila in skrbna rajna Roza. Imela je napako, da

je prediš ob nedeljah in praznikih. Bož se vicala Roza, sem ji pravil večkrat, ker ne spoštujes praznika, a vsi opo-
mini so bili zaman! Roza je smatrala prejo za lahko delo
in ga opravljala tudi ob Gospodovih dneh.

Lani je umrlo babie, njen kolovrat smo spravili gor
na podstrešje v kot med žitne skrinje. Kmalu po Rozini
smrti me je opozorila moja stara, ki ima bolj tanko spa-
nje, da v noči cvili in klopoče večkrat tako med 11. in
12. uro po podstrešju, kakor bi gonile nevidne moči ne-
mamazan kolovrat.

Niti verjel nisem skraja tem Micinim kvantom, a me
je vzbudila v noči, slišal sem sam večkrat cvil in ropot
kolovrata...

Možje, sanjalo se mi je — ne, videl sem celo v noči
pred seboj Rozo, ko je stopila pred mojo posteljo in mi
pokazala desno roko, na kateri sta bila obžgana palec in
kazalec. Rozina prikazen mi je rekla:

»Tona, tolikokrat si me svaril, naj ne predem ob ne-
deljah in praznikih, a te nisem ubogala. Zugal si mi, da
se bom še vicala radi nespoštovanja Gospodovega dne;
glej moja dva prsta, s katerima sem vlekla predivo s ko-
delje — oba sta obžgana! Po tem razodetju je zginila
prikazen...

»Lagal je Golečev kaplan«, se je oglasil Antonič,
»ko nas je farbal s strahovi na Remšniku in s strašilom
v Gratewinu, a trikrat bolj babjeverno si se izmislil ti,
Tona!«

Stric je vstrajal pri resničnosti svoje povesti, Anto-
nič nas je zmerjal vse s starimi babami, končal je prepis
stari Martjak s predlogom:

»Teta Mica ti je že povedala, da si zgubil vero v ver-
ne duše na vojski. Če si res tak Tomaž in junak, pa pojdi
nocoj po 11. uri na podstrešje in poženi z nogo Rozin ko-
lovrat tako, da bomo slišali njegovo vrtenje tudi mi sem
dol v sobo. Ako se upaš, bom dal po pozni maši na Šte-
fanovo za pet litrov kuhanega.«

Martjak je razsodil pametno, tega mnenja smo bili
vsi. Antonič je še pljunil zaničljivo in nas zagotovil med
zastavo lastne duše, da bo sukal ta strašilni kolovrat celo
uro, da bo res tudi zaslužil pet litrov kuhanega.

Razmotrivanja o strahovih in drugem svetu so bila
s to stavko končana. Možakarji so prijeli za karte ter začeli
duraka.

Teta je še vedno molila glasno v štibcu za verne du-
še; mi smo durakali.

Ob 11. uri je spomnil Martjak Antoniča na podstre-
šje, kolovrat in 5 litrov kuhanega. Moram že povedati, da
je pobledel naš junak pri tem opominu. Kmalu je zbral
prisotnost duha, se odkašljel v zadregi, vstal in dregnil
strica, češ:

»Daj mi luč, da bom našel kolovrat.«

Stric mu je prižgal kuhinjsko leščerbo; Antonič se je
»motal pri durih v vežo, čuli smo prve korake po stopni-
cah na podstrešje... Možje so odložili karte, obrzi so
se jim zresnili, pridržali so sopo, uprli poglede proti du-
rim, nastala je v izbi grobna tišina...

Antonič je bil že na dlah. Nekaj je še ropotaje raz-
metel in slišali smo:

»Aha, tu-le si!«

Nekaj je zacvilknilo, se zavrtelo... Vsi smo slišali,
da se suče med cvilenjem stari — Rozin kolovrat...

Pogledali smo molče Martjaka, ki je že segal v žep,
kakor bi hotel odšteti kar nocoj denar za 5 litrov ku-
hanega.

Po podstrešju se je razlegel lahen ropot kolovrata.

Antonič je še zaklical z dil:

»Ste čuli«, odstavil nogo s kolovrata, slišali smo še
samo počasni — cvik — cvik — a tudi ta je potihnil, —
kolovrat se je ustavil —

Za par trenutkov popolna tišina —

Nato pa — črep — pok —

Spogledali smo se in vedeli: Antoniču je padla z rok
leščerba in se razbila —

Slišati je bilo še par korakov — glasen tresk — —
bum! — in Antoničev presunljivi:

»Jezus, Marija!«

Kot bi pognal bombo med dede, vstali so na mah
prebledeli obrazov — —

Stric je hušnil prvi v štibc k moleči teti; drugi pa
pri vratih ven na prosto. V izbo je odmevalo hitro škripa-
nje snega; možje so jo kurili vsak proti svoemu domu.

Ostal sem sam kot pribit v izbi. S podstrešja je sto-
pel naglih korakov med kletvicami Antonič in jo ubral
skozi že odprta vežna vrata.

Stric in teta sta oba molila na glas s tresočimi gla-
sovi. Zmutil sem se še jaz v sosedno sobo in se zmotil
v postelji. Spal nisem, ker so mi odganjala spanec ugiba-
nja o Antoničevem: Jezus, Marija in Rozinem kolovratu.

Ko se je zdanilo, sem vstal. Stric in teta sta še spala,
izmučena po prestatem strahu. Podal sem se z vžigali-
cami na dile. Vse stopnice so bile okrvavljene, sled krvi
je vodila v kot do velike, težke javrove skrinje. Skrinja je
bila tudi oštrafotana s krvjo, v kotu za skrinjo je počival
mimo stari — Rozin kolovrat.

S težavo sem dvignil težki pokrov in pogledal po vrhu
skrinje, ki je bila polna pšenice. Prav zgoraj na pšenici
so bili v steti krvi konci treh Antoničevih prstov — —
Zadeva s strašilnim kolovratom mi je postala jasna na
mah.

Pri stričevih so se držali one stare vere, da se morajo
odpreti na sveto noč žitne skrinje, ker jih blagoslavlja
ravno to noč nevidna — nebeška moč. Teta je naročila,
da je hlapec odprl težke žitne skrinje in podprl pokrove
s deščicami tako, da je bila skrinja odprta za nočni blago-
slov na pol. Antoniču je zdrknila iz rok leščerba, v temi
je tipal okrog, zadel z desnico ob ono deščico, ki je dr-
žala pokrov najtežje skrinje, pozabil je izmakniti pravo-
časno prste in ostali so v skrinji okrvavljeni ter ločeni na
vedno od žive roke...

Po tej ugotovitvi sem šel maševat in se vrnil k strič-
čevim enkrat popoldne.

Stric in teta sta še bila vsa bleda od strahu. Pravila
sta mi, da govori že vse po fari, da so raznesli strahovi
nevernega Antoniča na drobno kot solčni prah. Krik:
Jezus, Marija — je bil njegov zadnji glas na zemlji.

Razložil sem celo strahilo obema, a ga ni verjel no-
beden!

— — —

Enkrat na spomlad leta 1919 sem videl Jakopičevega
Antoniča, ko je pasel krave na travniku in porinil hitro
desnico v žep, ko je zagledal mene. Grdo je gledal, ker
sem se mu smejal in ga vprašal, če verjame v strahove.
Pijunil je, ker je čikal in mi dal ta-le odgovor:

»Vi veste, kako je bilo. Ljudje naj govorijo o prokle-
tem kolovratu, kar hočejo. Jaz od zadnje svete noči tudi
pravim: Nekaj je in iz mrtvih se ne sme briti norcev.«

Na vprašanje o stavi za 5 litrov kuhanega mi ni od-
govoril, ampak mi pomolil pod nos desnico, na kateri
manjkajo zgornji deli treh prstov od palca naprej.

Stric in teta pripovedujeta še danes grozno storijo o
Rozinem kolovratu, ki je odgriznil na sveto noč l. 1918
nevernemu Antoniču tri prste na desnici. Po stričevem
in tetinem zatrdilu kolovrat ne cvili in se ne vrti več v
noči med 11. in 12. uro. Stricu se tudi ne sanja več o
Rozinih obžganih prstih, njena duša je našla mir, ker se
še danes pokori za njo na tem svetu neverni korporal —
Jakopičev Antonič, ki bo nesel na drugi svet na sv. noč
odtrgane in prikrajšane prste! — — —

Matko Krevh.

Dobri ljudje.

Ljudje so se v nedeljo po večernicah naglo razšli,
zakaj bilo je mrzlo v cerkvi in bila je sveta bilja.

V zadnji klopi poleg misijonskega križa je še kot
zadnja klečala sključena ter zavita v velik črn robec
vdova Pavlinka. Zdaj pa zdaj je privzdignila glavo ter
si obrisala solze, kajti spominjala se je rajnega moža,
ki je še pred letom dni živel. Kdo bi si mislil, da je bil
lanski Božič njegov zadnji! Tako naglo ga je vzela
smrt, da se niti ona niti otroci niso takoj zavedli pre-
bride resnice: moža, očeta ni več. — Letos pa je sama
s svojimi nedoraslimi otroci. O, bilo je hudo v preteklem
letu, tako hudo, da si je čisto zaželela smrti; edino po-
gled na otroke jo je bodril in krepil v težkem vdovskem
življenju.

Ko so ljudje ob nedeljah že davno zapustili cerkev,
molila je še Pavlinka ter prosila Boga, da ji pomaga
pri vzgoji otrok in pri težavnem gospodarstvu. In Bog
ni preslišal njenih prošanj, ker je videl njeno bridkost,
njeno vernost in njeno veliko ljubezen do otrok.

Mrak se je že delal v cerkvi, ko se je dvignila Pav-
linka k odhodu. Prej pa je še hotela pogledati v stran-
sko kapelico, kjer so pripravljali lepe jaslice z mo-
gočnim, bogato okrašenim drevsom. V kapelici sprva
ni zapazila nikogar; ko pa se je nekoliko ozrla po oko-
lici jaslí, je opazila v klopi bledega dečka, ki je strmel
v napol dovršene jaslice.

Kaj neki dela ta deček ob tej uri v cerkvi, je po-
mislila ter se mu približala.

»Ali ti tudi pomagaš postavljati jaslice?« ga je na-
govorila. Deček ji je pogledal z velikimi očmi ter od-
vrnil komaj slišno: »Rad bi, pa mi ne pustijo.«

»Zakaj potem zmrzuješ tukaj? Domov pojdi!«

In zopet jo je pogledal z velikimi očmi; tokrat se
bile zalile s solzami.

»Nimam doma.«

»Nimaš doma? Ali je mogoče?«

»Nimam ga, ker so me nagnali.«

»Kdo te je nagnal?«

»Parkličevi.«

Parkličevi? Neverjetno! Radovedna sem zakaj. To-
da ne spodobí se govoriti na tem svetem kraju. Pojdi z
menoj! — Deček ji je pogledal v oči. In zdelo se mu je,
da je tako dobre oči nekoč že videl. Sledil ji je brez
obotavljanja. Prišla sta v zimski polmrak. Pavlinka se
je tesneje zavila v črni robec, deček pa je pritisnil culo
na obraz, kakor bi se hotel v njej ogreti.

»Ali te zebe«, ga je vprašala Pavlinka.

»Slabo sem oblečen in čevlji imam razstrgane.«

»Bržčas si ušel Parkličevim, ker si tako bomo
oblečen.«

»O ne, nagnali so me. Mojo boljše obleko so skrili,
da bi je ne vzel seboj. Čakal sem v hlevu, da si pre-
mislijo, pa se niso. Odšel sem. Kam naj grem v ne-
deljo? Že od desete maše sem se mudil v cerkvi.«

»Imena mi še nisi povedal, kako se pišeš.«

»Fortunat Kos. Kličejo me pa za Fortej.«

»Zakaj ne greš k sorodnikom?«

»K sorodnikom? O ti so daleč tam gori, kjer so pla-
nine in smrekovi gozdovi. Dva dni bi potreboval peš k
njim, za vlak nimam denarja, ker mi ga Parkličevi ni-
so dali. Gospodinja je rekla, da bo z zasluženim denar-
jem poplačana komaj škoda, ki sem jo napravil.«

»Kakšna škoda?«

»Po nesreči sem zlomil vile in strl pri hlevskem
oknu šipo.«

»Če v resnici nisi napravil večje škode, so te grdo
prikrajšali.«

»Jaz niti nočem tistega denarja; bom si že drugega
priskrbel.«

»Ali rad delaš?«

»Rad delam, če le ni delo pretežko. Lenuh jaz no-
čem biti. Tudi v šolo bi rad šel. Parkličevi so me redko-
kedaj pustili v šolo, zato sem skrivaj čital knjige. Če
so me zalezli, so mi odvzeli knjige ter me natepli.«

»Ubogí Fortej!« Pavlinki se je deček zasmilil. Že
je vrel v njenem srcu za Fortejja ugoden sklep.

Korakala sta mimo velike, z rdečo opeko pokrite
hiše. Fortej se je skril za Pavlinko, ki se je začudila
njegovemu strahu.

»Čemu se skrivaš?«

»Parkličeva hiša je in bojim se, da bi me opazili.«

»Ničesar ti ne morejo, ker so te nagnali.«

»O, vi ne poznate gospodinje. Huda je ko čarovnica
in preklinja, da je strah. Kadar jo je pograbila jeza,
sem bil navadno tepen, kregan pa zmiraj.«

»Parklička da je taka, tega nisem vedela, ko pa se
drži v cerkvi tako sveto in pobožno.«

»Od jeze, ker sem ubogal gospodarja, ne pa nje,
mi ni hotela dati koruznih žgancev za zajterk; psu jih
je dala.«

»Če je vse res, kar si mi pripovedoval, potem si bi
revel.«

»Hvala Bogu, da so me nagnali! Drugod mi bo
bolje.«

»Kje drugod?«

»Pri vas. Vi ste tako dobri in prijazni, saj me ne
boste nagnali?«

»Imam sama otroke. Kaj bom s teboj?« Pa se je koj
pokesala svojih besed, ko je pogledala dečku v oči, ki
so se zalile s solzami. »Eh, kar z menoj pojdi! Bomo že
videli kako in kaj.« Nehote ga je pobožala po bledelem
obrazu. — Tako sta korakala pogovarjajoč se, skozi
zimsko pokrajino tja gori do Pavlinovega doma. Fortej
je na tihem ugibal, kakšen bi utegnil biti ta dom. Pav-
linkina zunanost je bila priprosta, toda nikakor ne
ubožna.

»Sam Bog ve, kaj je s to dobro ženkico«, mislil si
je Fortej, ker je pač nezavedno slutil, da je korakal po-
leg matere, ki je bila v svoji ljubezni ravno tako velika
ko njegova.

Že se je ovijal mrak gozdov in osojnih travnikov,
ko sta korakala proti Pavlinovemu domu. Fortej je gle-
dal radovedno na vse strani, ker mu je bilo vse tuje;
le na gričku, zarašenem z visokimi topoli, je zapazil
movilo hišo z obširnimi gospodarskim poslopjem. Ka-
kor da mu je sapa zastala, je vprašal Pavlinko: »Ali je
tam vaš dom?«

»Naša koča je«, dejala je smehljaje Pavlinka.

»O, to ni koča! To je grajsčina«, vzkliknil je Fortej.

»Naš dom je in bo tudi tvoj, če boš priden.« Pri-
jel je Pavlinko za roko s tako silo, da je osupnila.

»Tam je vaš dom? — In vi ste tako prijazni z me-
noj ubogim dečkom? Ne, jaz grem rajši drugam.« In
bi bil nemara šel, če bi ga ne bila pridržala Pavlinka.

»Revček«, mu je rekla mehko, kam hočeš nocoj?
Z menoj pojdeš, da ne zmrzneš v tej zimi. Drugod te
morda ne bi sprejeli, ker si tako slabo oblečen, domov
pa imaš predaleč. Ali imaš še starše?«

Fortej je odkimal.

»Ali sta ti oba umrla?«

»Mama so mi umrli pred tremi leti —«

»In oče? Fortej se je ozrl v stran ter dolo odgovoril:

»Se živijo, a jaz jih ne maram.«

»Zakaj ne?«

»Ker so pozabili na mojo mamo ter se vdrugiš
oženili.«

»Kaj je to hudega, saj imaš sedaj mačho.« Pav-
linka je hotela dečka nekoliko podražiti, a on ji je od-
govoril odločno:

»Seveda jo imam, pa kakšno! Sram me je take
mačhe.«

»Ali si zaradi mačhe odšel od doma?«

»Lahko bi bil ostal pri stricu, ki me ima rad. Ker
pa bi se rad kaj naučil, sem rajši šel po svetu. Za služ-
bo pri Parkliču je zvedel stric v časniku. Čeravno mi
je bilo pri Parkličevih hudo, me je bilo vendar preveč
sram očetove ženitve, da bi šel domov; saj je tudi stric
hud na očeta.«

»Mamo si gotovo rad imel.« Fortej se je ozrl v Pav-
linko. Njegov pogled je povedal dovolj jasno, kako
otroško udano je ljubil Fortej svojo mamo. In to je
potrdilo Pavlinko še bolj v sklepu, da obdrži zapu-
ščenega dečka.

Približala sta se domu. V družinski hiši je bilo
temno, ker se je vsa družina zbrala v kuhinji ob top-
lem ognjišču, pričakujoč matere. Ko sta stopila v ku-
hinjo, ju je sprejelo najprej vprašanje otrok, zakaj se
je mama tako dolgo zamudila; ko pa so zagledali For-
teja, so za nekaj hipov obmolknili v radovednosti, kdo
je ta blede deček in kaj hoče pri njih.

»Vsedi se Fortej«, ukazala mu je Pavlinka. Vi dru-
gi pa ga ne glejte, kakor bi še nikoli ne videli tujega
človeka! — In v resnici ga je s silo poznal le Albin-
ček, ki ga je videl tupatam v šoli; drugi so ga ogledo-
vali radovedno. Pavle, najstarejši, je gledal Fortejja po
strani, kakor se spodobí za najstarejšega pri hiši. Živo
se jeanimala zanj Polonica, ki je bila dobrega srca ter
se ji je vsak revež smilil. Albinček se je začel koj po-
govarjati s Fortejem, le Milica ga je opazovala s svo-
jimi temnimi očmi od daleč. Fortej se je njenega pogle-
da skoro ustrašil, vendar se je potolažil s pogovorom;
kdo hudo gleda, dobro misli. Pavlinka mu je postregla
s pogačo rekoč: »Na pogače za južino! Na večerjo po-
čakaj! Z Albinčkom se lahko pogovarjata, vi trije pa
pojdit v sobo. Rada bi z vami nekaj govorila.« In od-
šli so vsi štirje na posvetovanje, od katerega je bila
odvisna usoda Fortejeva.

»Otroci«, izpregovorila je Pavlinka, ko so bili sami
v sobi, »tega dečka sem našla v cerkvi vsega premra-
ženega. Zasmilil se mi je, zato sem mu rekla, naj gre z
menoj. Parkličevi, pri katerih je služil, so ga nagnali
brez denarja, brez tople obleke, brez celega obuvala —
danes, v tej zimi, ko je sveta bilja in bo nocoj svetli
večer.«